

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1879.

Tečaj XIX.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(3. del.)

16.

„Omika duha je bistveni del človeške vrednosti“, pravi Dittes v svoji pedagogiki. Te besede so gotovo vsacemu jasne. Ali kakor s humanizmom, patrijotizmom, ravno takó se dela velikansk „švindeli“ z omiko. Malo je ljudi, katerim je čisto jasno, kaj je prav za prav omika. Kdo je omikan? Ali oni, ki zna prav po „reglementu“ se poklanjati, ali je morda oni, ki zna prav galantno gosposkim babnicam lizati roke, ali oni, ki jih zna prav junaško voditi na sprehajališčih? — Nekteri že mislijo, da je tak človek omikan. Koliko resnice je na tem, bomo videli pozneje.

Ali je morda oni omikan, ali je morda ona omikana, ki hodi v dražih oblačilih, ki ima, kakor neka prislovica prav čudno pravi, „škornje na wix, v žepu pa nix“? Tudi te ljudi prištevajo nekteri k omikanim. Omikanec mora biti tak; če ni tak, ni družega kot lump in cigan. Tako modruje svet.

Pač žalostno znamenje. In nikdo se ne potrudi, da bi podučil ljudstvo o čem boljšem. Učenjaki pregledujejo in računijo premikanje nebesnih teles: planetov in kometov, ali kaj se suče v možganih nevednega ljudstva, na to ne gledajo.

Omika, ljubi moji, je to, kar človek vé in zna, to edino in nič družega. Omika človekova so njegove vednosti. Učen človek je tudi omikan, in če bi tudi nag hodil med nami.

Ali to še ni vse. Ni dovolj, da si je nakopičil človek le samo učenosti v svoje možgane, ampak on mora tudi te svoje vednosti znati vporabiti. Kako moremo ceniti koga, da je omikan, kateri nam še nikdar ni pokazal svojih vednosti? To, kar ima kdo le v glavi, je nevidno za naše oči, pokaže se še le v dejanji.

Vendar človek je jako slaba stvarica. On ljubi najbolj onega, ki gladi njegova ušesa s sladkimi govoricami, t. j. s prilizovanjem. In ker zna prilizovalec toliko lepega pripovedati, si takoj mislimo: Oj, ta je pa gotovo učen, kajti vsak nevednež ne vé tega! — Ha, ha! Ali smo s slepoto vdarjeni? Ali ne vemo, da ima človek lepe in gerde lastnosti? Ni li oni jako kratkoviden, ki vidi same lepe lastnosti na nas? Kako li moremo imenovati onega omikanega, ki le pozna, kaj je dobrega na človeku? Onega, ki nam stavlja pred oči le naše slabosti, kako imenujemo tega? Oj, ta je neomikanec, nesramnež, grobijan, i. t. d.

„Obleka — pravi pregovor — ne dela človeka“. Mi pa ravno narobe pravimo: Obleka dela človeka. V nekem obziru imamo prav. Vedeti je treba, da smo napredovali jako v iznajdbah. Z obleko znamo dan danes skrivati naše telesne napake, z obleko znamo dopolniti to na našem truplu, česar nam ni podelila natura. Tega pred več leti niso znali ljudje, zato so si izmislili ta pregovor, da obleka ne dela človeka, ki zdaj nima več veljave.

A resnična omika človekova se tako rada prezira. Najpervo mora človekova zunanost napraviti dober vtis na nas, potem še le pregledamo njegovo notranjost. In če ni napravila njegovo zunanost dobrega vtisa, potem se tudi kar nič ne brigamo za njegovo učenost.

Omikan človek je tudi svoboden, — pravijo. Ta izraz se mora malo zmeščati. On je svoboden, a le v mišljenji. Misli človekovih ne konfiscira državni pravdnik. A kaj so same misli, če jih ne moremo prestaviti v dejanja? Težko je nositi v glavi vsakoršne načerte i. t. d., če veš, da jih ne smeš spraviti na dan. Zato vidimo dostikrat, ono žalostno prikazen, da postanejo učenjaki pravi čmerneži. Nič jih ne veseli, in srečni so le, kedar so zakopani med knjigami in vtopljeni v misli, ktere so jim edino zveste. Omikan človek je le svoboden v mislih, a ne v dejanji. Še le okolnosti, v kterih živi kdo, ga narede popolnem svobodnega.

Človek se pa ne izomika samo iz knjig, ampak tudi iz življenja. Niso zastoj pisatelji primerjali življenja z odperto knjigo, ktero je treba brati in brati, da jo razumemo. Človek, ki ni nikdar prišel čez svojo rojstno vas, če tudi je preštudiral sto in sto knjig, vendar resnične omike si ni pridobil. Zadobi jo le v obhoji z ljudmi raznih stanov in narodov. Kdor pozna narode le iz knjig, je skoro večji tepec, nego oni, ki jih čisto nič ne pozna. Kar človek vidi, to si lažje zapomni, in to lažje

obderži, nego to, kar je le bral ali le slišal. Zato je čisto primerno, da se pri otrocih začenja poduk z ogledovanjem raznih predmetov. Žalibog, da se to ne nadaljuje tudi pozneje!

Rousseau je tega menenja, da bi se morale odpraviti vse knjige, ki se bavijo z naravoznanstvom; na predmetih naj bi se učili otroci. In res nič boljšega si ne moremo misliti pri tem poduku. Kaj pomaga otroku, ako izvé iz knjig, kakove barve je velblod, ali koliko zob ima kert. To pozabi kmalu. Ali če je videl velbloda, ali če je sam štel kertove zobe, ne bode pozabil tega. Kako lahko pozabi človek, kakove lastnosti ima n. pr. ogeljna kislina, ako jih je videl zapisane v tej ali oni kemični knjigi. Ali ako jo on čuti, poduha i. t. d., je ne bode pozabil tako naglo. Mnogo so se smijali ljudje Rousseau-u, ker je pisal tako. Ali reči moram, da je ta stvar vsega premisleka vredna. Beseda v knjigi je mrtva.

Kaj pa tedaj, če ne moremo pokazati otroku predmeta? Takrat mu pokažimo podobe, in sicer dobro izdelane podobe. Pustimo mu jih pregledovati dalj časa, in ne preveč na enkrat.

Res je, da so nekteri predmetje, kakor n. pr. zgodovina, ktera se more učiti le iz knjig. Pri tem predmetu pa niso stvari merodajne, ampak le dogodki. Vendar čisto brez podob podučevati v zgodovini tudi ne gre, kajti če vidijo učenci n. pr. na podobi, kako preganjajo ti ali oni vojaki druge, si lažje zapomnijo, kdo je zmagal v tej ali oni vojski.

Ravno tako je zemljepisje brez podob, kakor riba brez vode. Vseh dežel ne more videti nikdo, a tudi vseh dežel se ne more narisati v vsako zemljepisno knjigo; ali vsaj večja mesta, znamenita poslopja bi morala lepšati vsako tako knjigo.

Ta ovinek se mi je zdel potreben, kajti ako ravno je vsacemu omikanemu znano, da je beseda mrtva pri poduku, ako je ne podpira ogledovanje onega predmeta, o katerem se podučuje, — vendar je toliko knjig, v kterih so le same besede. Prave izobraženosti si ne pridobi človek iz tacihi knjig.

Najbolj smešno je pa, ako človek, ki samotari v kakem prav zapuščenem kraju, hoče opisovati človeštvo, ali človeško življenje, ali kako naj bi se izboljšalo človeštvo, i. t. d. Ko bi nam tak človek kaj pisal o teletih, radi bi ga poslušali in bi mu tudi verjeli; ali o ljudeh pisati človeku, ki dostikrat ne vidi cele mesce družega, kot bike in krave, osle in junce, to je malo preveč.

Spoznavaj razne ljudi, in spoznal bodeš lahko tudi sebe! To je glavno pravilo. Ako ravno je vsakdo samemu sebi najbližje, vendar se spozna še le takrat najbolj na tanko, ako svoja dejanja in svoje misli primerja z drugimi. Konja bodeš še le takrat prav vedel ceniti, ako

ga primerjaš z oslom, in pametnega človeka tudi le takrat, ako ga primerjaš z norcem.

Ni napačno, ako pošiljajo bogatini radi svoje otroke popotovat po raznih deželah. A tudi nepremožni imajo dosti prilik, hoditi po svetu. Le poguma je treba, denar se že dobi, če tudi časih le s klobukom v roci. Pomilovati se mora vsak mlad človek, ki se poda takoj na kak samotni kraj. Tam živi seveda prav idilično, in dobro se mu godi, kmalu najde tudi tovaršico, ki ga spremlja skozi življenje, in srečen je. Ali za življenje ni več tak človek, kajti on ga ni užival nikdar, on ga ne pozna. On se tudi ne more povzdigniti nad prozo vsakdanjega življenja, on postane suhoparen in neveden.

A to, kar sem pisal do zdaj, je le z ozirom na moža. On je vstvarjen v to, da bije „boj za bitje“, on je vstvarjen za opravila zvonaj doma. — Ženska je za dom. Čem manj ona pozna burnosti in težav življenja zvonaj doma, tem srečnica je, in tem bolje je za njo.

Lepih lastnosti se ne navadi ženska nikdar iz knjig. Ponižnost, ljubeznjivost, sramožljivost se ne dadó naučiti iz njih, ampak iz dobrih izgledeov.

Dom bodi njeno torišče; za dom naj se izobraži tako, kakor mož za svet. Le doma naj bode srečna, le doma vesela. Zato jo pa ni treba seznaniti s svetom, kateri jo dostikrat zapelje, ter izterga iz domače hiše, v katero bi se pozneje rada povrnila, ako bi ji bilo mogoče. — Naj se mi ne očita, da hočem premeniti vse ženske v puščavnice ali samotarke, da jim hočem kratiti vsa veselja tega življenja. Motite se. Tudi doma se lahko raduje, tudi doma se lahko zabava vsaka poštena ženska, in slabo znamenje je, ako se ne more drugje, kakor v šumečih družbah, na plesiščih i. t. d.

Tako sem v tem pogovoru opisal obširneje ono pravilo: Mož je vstvarjen za življenje zvonaj doma, žena le za dom. (Dalje prih.)

Vzgoja v samodelavnost.

Za okrajno učiteljsko konferenco v Ptujem priredil Ivan Kelec, učitelj pri sv. Barbari v Halozah.

(Konec.)

Proderlo je dan danes spoznanje, da se je pri naravni vzgoji treba ozirati na dušo in telo pri otroku; vse duševne moči se morajo v lepem soglasju vzbujati in vzgojati. Vse so si sestrice, vse terjajo jednake skerb-ljivosti. Ali težko je vse ladati, težko vse jednako vzgajati in umno voditi. Človek, kateremu se zaupa izobraženje naroda, mora sam vsestransko izobražen biti; nespametno je reči: učitelju mladine ni treba toliko znanosti, zadosti je, ako vé malo bolje čitati, pisati in številiti.